

Alexander Veľký

356 prnl. sa v Pella narodil Olympii Alexander, pokračovateľ dynastie Argeovcov

- Filip II. , r. 359/8 pristúpil k výstavbe a výcviku armády
- s milenkou Filinnou mal syna Arridaia – mentálne zaostalý
- Olympias, v poradí 3. manželka z epeirskej dynastie Molossov
- Filipove príjmy presahoval celoročný výnos celého aténskeho námorného spolku
- razil zlatú mincu filipeios a striebornú siglos
- základom vojska bola ťažká pechota tvoriaca 4 hranný šik – falangu
- armáda sa členila na prápory 1500 mužov, ktoré sa delili na menšie jednotky – stotiny, čaty, družstvá
- jeho armáda 35 – 50000 vojakov
- sídlom Argeovcov sa stalo mesto Aigai (neskôr Edessa)
- neskôr to bolo mesto Pella – na pol ceste medzi Edessou a Soluňou, tu bol Alexander vychovávaný, trénovaný.

- Už roku 408 prnl. vystúpil rečník Gorgiás s výzvou na ťaženie proti Perzii
- po pelop. vojne v roku 387 – Antalkidov mier, grécke mestá v Malej Ázii boli prenechané perz. vládcovi s právom zasahovať do gréckych sporov.
- r. 380 Isokratés v diele Panégyrikos sformuloval plán ako pod vedením Atén napadnúť Perziu – Atény však toho neboli schopné
- Isokratés teda oslovil priamo Filipa čím ho označil za najmocnejšieho vládcu v Grécku
- Isokratov apel sa dostal r.346 do uší aj perz. kráľovi Artaxerxovi III a vyvolal znepokojenie, patril medzi najkrutejších vládcov; jeho satrapa Artabazos utiekol po rebélii v Aténach na dvor k Filipovi
- r. 345 začal Artaxerxés ťaženie proti Egyptu, ktorý neuznával perz. nadvládu
- Atény sa zľakli a ponúkli Filipovi spojenectvo proti Perzii
- 343/2 Peržania obsadili Egypt a Feníciu
- Artaxerxés vyslal do Pelly poslov s ponukou o spojenectvo – zmluvu uzavrel
- na dvore pôsobil ako vychovávateľ Aristoteles, narodený v Stageiru
- v Aténach pôsobil Demosthénes, ktorý otvorene vystupoval proti politike Filipa
- Atény dokonca vyslali poslov do Sús k perz. kráľovi a ten sa otvorene vyjadril nepriateľsky voči Filipovi, neskôr vyjde najavo že Demosthénes. dostal 3000 mincí zlatej perzskej meny
- už roku 340 prnl došlo k priamemu stretu medzi Filipom a Aténami kedy Macedónci zajali 230 aténskeho lodí za čo im Atény vyhlásili vojnu, nezhody aj kvôli Bosporu
- 4.8.338 prnl. rozhodujúca bitka pri Chaironeie, dodnes tam stojí pamätník v podobe leva, ktorý pripomína víťazstvo Filipa nad Aténami

- v Súsach bol medzitým zavraždený Artaxerxes svojím vezírom Bagóásom a na trón bol dosadený Artaxe. syn Arsés, ktorý bol len figúrkou v rukách veľkovezíra, čo oslabilo postavenie perz. ríše na polit. scéne

- 337 prnl. sa v Korinte zišli delegáti členských štátov Korintského spolku a schválili všeobecný mier a spojenectvo s Filipom a jeho potomkami

- 336. Bagóás zavraždil kráľa Arsa a tým vymrela Achajmenovská dynastia

- na trón bol dosadený Kodoman, člen bezvýznamnej odnože kráľ rodu ktorý nastúpil na trón ako Dareios III.

- ten samozrejme otrávil Bagóáa

- Filip, macedónsky kráľ, počas svadby svojej dcéry Kleopatry bol zavraždený, na svadbu bola pozvaná aj Olympia

- vražda sa stala na pódiu divadla, vrahom bol Pausániás vraj preto, že ho kráľ dovolil počas ťaženia zneuctil a taktiež Filipovi generáli

- ďalšia verzia hovorí o sprisahaní Alexandra a Olympie čomu nasvedčuje že Pausanias bol zabitý 3 Alexandrovými priateľmi

- taktiež bola zavraždená Filipova manželka Kleopatra aj s dieťaťom a Alexandrov bratranec Amyntás

- po smrti Filipa povstali gr. mestské štáty Thessalia, Théby a Atény

-v Korinte – príhoda s Diogénom v sude

- do Delf prišiel až v novembri, teda nevhodné obdobie pre veštenie ale vynútil si tam vstup a Pýthia mu oznámila že je nepremožiteľný

- Dareios III. sa obával spojenectva Alexandra a ostatných gr. štátov preto podplácal jeho odporcov aby vyvolal gr. maced. vojnu

- Theby dokonca zabili 2 dôstojníkov maced. posádky zvlášť keď počuli že Alex. padol v Ilirii.

- odmietli sa mu vzdať preto ich začal obliehať

- r. 335 prnl. mesto úplne vyhladil okrem domu básnika Pindara

- začiatkom roka 334 sa vydal proti Perzii

- základná jednotka armády bola dekada 10-16 mužov, 16 dekad tvorilo lochos teda asi rotu, 4-5 lochov tvorilo chiliarchu – tisícovku, 2 chiliarchy tvorili taxis – pluk

- v armáde bolo množstvo vedcov, inžinierov, ženistov, zemepiscov

- kronikárom bol Euménes z Kardie ale hlavne oficiálny historik výpravy Kallisthénés

- vojsko tiahlo z Pelly cez Amfípol k rieke Strymón

-Memnón, jeden z Dareiových generálov navrhol taktiku spálenej zeme

Bitka u Graniku

- Parmenion – keby som bol Alexander počkal by som z útokom do rána, Ja tiež, keby som bol Parmenion
- miestodržiteľ Lýdie bol menovaný Parmeniov brat Asandres
- nasledoval Miletos a Halikarnassos, hl. mesto kárskej provincie, sídlo satrapa Orontobata
- pádom Halicarnassu stratil Dareios najdôležitejšiu obrannú oporu Malej Ázie
- postupoval okľukou do Kilikie kde Dareios sústreďoval voj. sily k protiúderu
- do Tarsu vstúpil 3.9.333 prnl. kde začal raziť novú mincu, ktorá mala obyvateľom pripomenúť nastolenie jeho vlády; Memnón začal uplatňovať taktiku spálenej zeme a hodlal preniesť boj do tyla Alexandra – na územie Grécka a Macedónska; avšak Memnón nečakane ochorel a zomrel
- Antipater zatiaľ v Maced. začal s budovaním loďstva

Bitka pri Isse

- 333 prnl.
- Dareios mal 5-6 násobnú prevahu cca 180000 vojakov oproti 35000 Alexandrovej armáde
- Dareios prehral a ako korisť pripadla Alexandrovi celá jeho rodina – dcéry, matka – s ktorou sa údajne veľmi zblížil, manželka, šperky, hotovosť
- Alexandrove zdvorilé správanie mu pomáhalo získať vplyv u perzskej šľachty
- po bitke bolo ďalším cieľom ovládnuť fenické pobrežie, mestá Tyros, Sidón, Byblos, Arados a Tripolis, a odrezat' Perzskú ríšu od obchodu
- Dareios mu poslal návrh na zmierenie spolu s výkupným ale Alex. odmietol, dokonca vyrobil falzifikát v ktorom ho Dareios uráža a vyhráža sa mu..
- mesto Byblos mu otvorilo brány
- Tyros – cca kilometer od pobrežia a chránený 50 m hradbami – najprv mu odmietli pokloniť sa bohu Melkartovi vo svätyni a neskôr dokonca popravili heroldov
- obliehanie trvalo 9 mesiacov, vybudoval rampu až k hradbám
- jedinou prekážkou na ceste do Egypta bola pevnosť Gaza, ktorá bola prekladiskom pre obchod s korením – mesto padlo a guvernér mesta Batis bol priviazaný o voz a ťahaný okolo hradieb mesta
- 14.11. 332 prnl bol uvedený na trón faraónov v Egypte
- 7.4.331 prnl. – polozenie zákl. kameňa Alexandrie
- Luxor a Karnak nechal obnoviť
- veštiareň v oáze Siwa, považovaná za rovnocennú s tou v Delfách, vzdialená 450 km, nikomu neprezradil čo mu povedali

- r. 331 sa vydal z Egypta do Perzie
- medzitým v Grécku, spartský kráľ Ágis a jeho brat Agesilaos brojili proti Korintdkému spolku
- Dáreios zhromažďoval armádu – z Baktrie, Indie, Peršania, Médove cca 800000 pešiakov a 200 000 jazdcov, bojové vozy s kosami – s toto armádou sa vydal z Babylonu k mestu Kúnax.
- zastavil sa pri dedine Gaugamel (Tel Gomel)
- Alexander mal cca desatinu vojska, obsadil horu Džebel Maglúb čím získal výborný prehľad o Dareiovej armáde
- Dareiovu armádu držal v strehu aj v noci zatiaľ čo jeho armáda odpočívala
- 1.10.331 prnl. bitka u Gaugamel
- Porazený Dareios prchal do Ekbatany kde dúfal že prídu zatiaľ verní spojenci
- Alexander odišiel do Babylonu; tam si vypočul satrapu Mazaia, ktorý mal za ženu Babyloňanku a poznal miestne pomery
- bol si vedomý že ovládnuť krajinu znamená ctíť si jej zvyklosti a náboženstvo; zdržal sa tam viac ako mesiac.
- Behom pochodu do Sús ho zastihlo posolstvo na čele s Abulitom, ktoré mu vydávalo do rúk mesto aj s pokladnicou ako právoplatnému nástupcovi Dáraia
- v Súsach sa oboznámil s archívom kde boli dokumenty písane v starobab. elamštine a hlavne aramejčine
- do Grécka musel poslať peniaze Antipatrovi na vojnu proti spart. kráľovi Ágidovi
- Dáreios zatiaľ sedel v Ekbatane
- 31.1.330 vstúpil bez boja do mesta Perzepolis
- podľa dnešných prepočtov sa korisť z Perzepolisu rovnala 300 ročnému výnosu aténskeho impéria v čase jeho najväčšej slávy
- z Grécka prišli dobré správy – Antipatros rozdrvil v bitke pri Megapole spartského kráľa Ágida
- navštívil aj Pasargady – nechal opraviť hrobku kráľa Kýra
- podľa legendy ho hetéra Thais povzbudzovala v podpálení kráľ. paláca v Persepole, archeol. vykopávky však dokazujú že susedný Dáreiov palác nenesie stopy po požiari a že aj kráľ. palác bol nakoniec uhasený
- začiatkom júla r. 330 prnl sa cca 70000 armáda vydala na pochod k Ekbatane odkiaľ Dáreios utiekol
- odtiaľ postupoval k Raji-predmestie Teheránu, odtiaľ na severovýchod až k novozaloženej Alexandrii (Herát)
- počas výpravy si Alexander osvojoval perzské zvyky a spôsob obliekania – nie preto že sa mu to páčilo ale preto aby ho Peržania prijali za svojho; to sa samozrejme nepáčilo Macedóncom

- podarilo sa mu odhaliť sprisahanie, Filotas syn Parmenia, ktorý ostal v meste Ekbatana sa priznal pri mučení
- Filota zavraždil a za Parmeniom poslal vrahov s rozsudkom
- ďalej prenasledoval Dareia, ktorého medzitým zavraždil satrapom Bessom, ten sa prehlásil za Artaxerxa IV.
- Alexander ho prenasledoval do Bactrie, dnešný Balch
- Bessos ustúpil do Sogdiany a Bactrijci sa húfne vzdávali
- Spitamenes a Datafernés však Alexandrovi uľahčili prácu – zatkli Bessosa; ten bol odvezený do Ekbatany a postavený pred súd za kráľovraždu – priviazaný medzi 2 ohnuté stromy ktoré ho narovnaním roztrhali
- zo Sogdiany postupoval na sever do Marakandu (dnešný Samarkad) a nakoniec založil Alexandriu eschaté (posledná) – neskorší Chodzent
- v pevnosti nazvanej Sogdijská skala si všimol Roxanu, dcéru baktrijského veľmoža Oxyarta, s ktorou sa neskôr oženil.
- pokračoval na juh zakladaním Alexandrií, ktoré sa rozrástli na obchodné strediská – Margiana (Marv), Tarmita (Termez), Alexandria eschaté (Chodzent)
- na jar r. 327 prnl odhalil ďalšie sprisahanie pážat, ktorých vraj navádzal Kallisthénés- ten bol uväznený a po 7 mesiacoch zomrel.
- na jar 327 sa vydal na pochod do Indie, pridal sa k nemu rája Ambhi – nepriateľ ráju Póra, ktorý vládol za riekou Hydaspes
- marec 326 prnl. Alex. armáda dorazila k rieke Hydaspes
- mesto Taxila bolo prvé rýdzo indické mesto ktoré vojaci uvideli
- Alexander urobil chybu pretože v tomto meste ostala armáda 2 mesiace oddychovať a nevyhol sa tak obdobiu letných dažďov
- v nasledujúcej bitke padol Porov syn, keď ich Alexander prekvapil útokom z boku, v tejto bitke padol aj kôň Bukefalos
- r. 326 teda skončila vojna s kráľom Pórom, bolo mu ponechané územie ale pod hlavičkou Alexandra
- založenie miest Alexandria Níkaia – dnešný Džalalápur, a taktiež Alexandria Bukefale
- Alex. si myslel že Indus je Níl
- vybral sa späť cez Gedrósiu do mesta Pura
- po návrate do Sús usporiadal hromadnú svadbu – asi 80 jeho osobných druhov
- Hefaistón si vzal za ženu mladšiu dcéru Dáraia III
- po Alex. smrti sa mnohé zväzky rozpadnú
- do Sús prišlo 30 000 nových vojakov vycvičených v Macedónsku, ktoré tam Alexander poslal v roku 328
- Harpalos, kedysi Alex. priateľ spreneveril peniaze, utiekol do Atén, podplatil Demosthénas, ktorý neskôr utiekol a od hanby spáchal samovraždu
- 1 talent = celoročná mzda kvalifikovaného robotníka

- v Ekbatane umiera jeho priateľ a milenec Hefaistón, jeho telo je prevezené do Babylonu kde má byť pochovaný
- v Babylóne 10.6.323 prnl. Alexander umiera

boj o dedičstvo

- Dáreiova matka Sisygambis spáchala samovraždu
- 30 dní trvali prípravy na pohreb
- telo bolo uložené do medu
- potom nabalzamované
- jeho nevlastný brat Arridaios pricestoval do Babylonu
- medzitým už aj Roxana porodila chlapca, Alexandrovho syna
- jeho telo malo byť prevezené do Egypta a tam pochované – dodnes však nebol nájdený hrob